

**MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN İŞ BULMA KAYGILARINA
YÖNELİK ÖLÇEK GELİŐTİRME:
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ***

**SCALE DEVELOPMENT ORIENTED TO EMPLOYMENT APPREHENSION OF
THE STUDENTS IN VOCATIONAL SCHOOLS:
ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY EXAMPLE**

Abdulhamit EŐ

Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İŐletme Bölümü, BOLU
(es_a@ibu.edu.tr)

Hasan Saltuk DURAK

Düzce Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İŐletme Bölümü, DÜZCE
(durakhasan@hotmail.com)

ÖZ

Sınavsız geçiŐin kaliteyi düşürmesi ve mezun sayısının sürekli artması, meslek yüksekokullarında okuyan öğrencilerin iş bulma kaygılarını arttırmaktadır. Bu sebeple; bu çalışmada, meslek yüksekokullarında okuyan öğrencilerin iş bulma kaygılarının belirlenmesinde kullanılabilecek bir ölçek geliŐtirilmesi amaçlanmıştır. Ölçeği geliŐtirebilmek için, yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır. Önce açıklayıcı faktör analizi uygulanarak faktörler elde edilmiş, sonrada faktörlere doğrulamayı faktör analizi uygulanmıştır. Bu amaçla hazırlanan 33 maddelik anket, Abant İzzet Baysal Üniversitesinde okuyan 293 öğrenciye uygulanmıştır. Analiz SPSS 23 (AMOS 23) paket programıyla yapılmış olup elde edilen verilerin analizinde 4 boyut ve 16 sorudan oluşan bir ölçek elde edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: İş bulma kaygısı, Yapısal eşitlik modeli, Açıklayıcı faktör analizi, Doğrulamayı faktör analizi

ABSTRACT

The reducing quality of open admission and the increase in the number of graduated students have increased the employment apprehension of the students in vocational school. Thus; in this study, developing a scale which can be used to determine the student's employment apprehension is aimed. In order to develop the scale, structural equation modeling is used. Factors are identified first by applying explanatory factor analysis, and then confirmatory factor analysis is applied to these factors. A 33-point questionnaire which is prepared for this study is implemented to the 293 students studying at Abant İzzet Baysal University. Analysis is made with SPSS 23 (AMOS 23) package software and obtained a scale with 4 dimensions and 16 questions.

Keywords: *Employment apprehension, Structural equation modeling, Explanatory factor analysis, Confirmatory factor analysis*

* Yazar Hasan Saltuk Durak'ın, Dr. Öğr. Üyesi Abdulhamit EŐ'in danışmanlığında tamamlanan aynı adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

1. Giriş

"Kaygı" ifadesi çok eski tarihlerden günümüze kadar kullanılan çok eski sözcüklerden bir tanesidir. Bu ifadenin kökü eski Yunancaya göre "anxietas" olup, merak, endişe ve korku gibi anlamlara gelmektedir (Köknel 1989). Kaygı kavramı daha da irdelenirse, ruhbilim alanına daha yüzyılın ilk yarısında girmiş ve bu alanda yapılan çaba ve incelemeler 1940'lı yılların sonunda yapılmıştır (Köknel 2005). Bunun yanı sıra kaygı ifadesi ilk olarak Çiçero tarafından, 'kalıcı, sürekli bir endişe eğilimi' anlamlarında kullanılmış olan ve kaygı, baskı, boğulma anlamına gelen 'angor' kavramından ayrılmıştır (Köknel 1998).

Kaygı, tamamen birbirinden farklı özelliklere sahip olan durumluk ve sürekli kaygı olarak iki tür kaygı ile ifade edilir. Bu anlayış ilk kez Cattell ve Scheier'in (1961) faktör analizi çalışmalarıyla öne sürülmüş, daha sonraları da Spielberger ve arkadaşlarının çalışmaları sonucu geliştirdikleri iki faktörlü kaygı kuramının özünü oluşturmuştur. 1964 yılında Spielberger ve Gorsuch tarafından geliştirilmeye başlanmış olan envanter ile normal olan ve normal olmayan bireylerdeki sürekli ve durumluk kaygı düzeylerinin ölçülmesi amaçlanmıştır (Akınalp 2013:19). Kaygı, kişiden kişiye değişmekler beraber, bazı kişilerde yavaş seyreden fakat uzun süreli stresin neticesi; bazılarında, kendi yaşam çizgilerini kontrol edemediklerini düşündüklerinde; bazı insanlarda, geçmiş sıkıntılı hayat tecrübelerini gelecekte de yaşamaktan endişe duyduklarında; bazılarında ise genetik bir yatkınlık dolayısıyla ortaya çıkar. Dolayısıyla, kaygının birçok nedeni vardır. (Cüceloğlu 2016). Yaş (Alisinanoğlu ve Ulutaş 2000), cinsiyet (Dowbiggin 2009; Armstrong ve Khawaja 2002), anne baba tutumları (Alisinanoğlu ve Ulutaş 2000), uyarıcı genellemesi (Morgan 2005), genetik (Eysenck 1986; Legrand ve arkadaşları 1999; Zavos ve arkadaşları 2010; Lau ve diğ. 2006), Benlik Saygısı Tehditleri (Epstein 1986; Sandy ve arkadaşları 2006) gibi nedenler kaygının bireysel nedenleri arasında gösterilmiştir. Çalışanın genel iyiliği ve sağlığı yanı sıra iş yeri (Muschalla ve diğ. 2010) ve iş ortamı (Greenglass ve diğ. 2003) da kaygının örgütsel nedenleri arasında gösterilmektedir.

İşsizlik olgusunun, gelişmiş ve gelişmekte olan bütün ülkelerin siyasal, toplumsal ve ekonomik neticeleriyle, en önemli sorunların başında geldiği bilinmektedir (Gündoğan 1999, Güney 2010, Winefield 1997). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ağustos 2017 verilerine göre, Türkiye genelinde 15 ve daha yukarı yaştakilerde işsiz sayısı 2017 yılı Ağustos döneminde geçen yılın aynı dönemine göre 89 bin kişi azalarak 3 milyon 404 bin kişi oldu. İşsizlik oranı 0,7 puanlık azalış ile %10,6 seviyesinde gerçekleşti. Aynı dönemde; tarım dışı işsizlik oranı 0,9 puanlık azalış ile %12,8 olarak tahmin edildi. Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı 0,7 puanlık artış ile %20,6 olurken, 15-64 yaş grubunda bu oran 0,7 puanlık azalış ile %10,8 olarak gerçekleşti. (TÜİK Kasım 2017). Bu oranlar bize her beş gençten birinin işsiz olduğunu ifade etmektedir. Türkiye'deki gençler arasındaki işsizliğin ciddi bir kısmını da eğitilmiş gençler arasındaki işsizlik olarak görmekteyiz.

Ülkemizde üniversiteye giren öğrencilerin kaygıları sınav öncesinde başlamakta ve üniversiteli olmalarıyla kaygıları bitmemekte, öğrenim hayatı boyunca da birçok faktör kaygıları üzerinde etkili olmaktadır. Üniversite öğrenimi süresince öğrenimin görüldüğü şehirden, sosyo-ekonomik düzeye, üniversite ortamındaki ilişkilerden, barınma sorununa kadar birçok faktör öğrencilerin kaygıları üzerinde etkili olmaktadır (Aytaç ve Dursun 2009:73-74). Üniversitelerin çeşitli fakültelerinde okuyan öğrencilerin iş bulma kaygı düzeyleri her geçen gün artmakta ve piyasalardaki küresel rekabetle birlikte işsiz üniversite mezunu kavramı yaygınlaşmaktadır.

Üniversite öğrencilerinde, en büyük kaygı kaynağı gelecek endişesi ve bununla bağlantılı olarak işsizlik kaygısının baş göstermesidir. Gençler ve üniversite mezunları arasında işsizliğin

yaygın olması, üniversite sayılarının hızla çoğalması, mezun sayılarının hızla artması, işe giriş önceliği konusunda binlerce gençle rekabet edebilecek düzeyde kendilerini yetiştirmenin öneminin giderek kavranması, işgücü piyasasındaki deneyim, işsizlik ve işe karşı algılamaları işsizlik kaygı düzeyinin daha da artmasına neden olmakta, işsizlik hata ve beceriksizlik ya da utanç kaynağı olan bir kusur gibi değerlendirilmektedir (Dursun ve Aytaç 2009:83).

Son yıllarda her şehirde en az bir üniversite sloganıyla artan üniversite sayısı ile ülkemizde 2015 yılı itibariyle toplamda 6689185 kişi üniversitelerde okumaktadır ve yine 2015 yılında mezun öğrenci sayısı ise 752593 olarak gerçekleştirilmiştir.

2014 yılında ise 6062886 kişi üniversitelerde okumakta ve 665734 kişi de mezun olmuştur (Kaynak: YBYS, 2018). Bu artış yeni mezun olacakları iş bulma noktasında kaygıya sevk etmektedir. Özellikle dört yıllık fakülte mezunları ile aynı bölümü bitiren, iki yıllık meslek yüksekokulu öğrencilerini daha da kaygılandırmaktadır. İş arama kaygısı gibi iş ile ilgili çalışmalar mevcut olmakla beraber, literatürde iki yıllık meslek yüksekokulu öğrencilerinin iş bulma kaygılarını ifade eden bir çalışma bulunmamaktadır. Bu amaçla iki yıllık meslek yüksekokulu öğrencilerinin iş bulma kaygılarına belirleyebilecek bir ölçek geliştirmek amacıyla bu çalışmada yeni bir ölçek geliştirilmiştir.

2. Literatür Taraması

Üniversite öğrencilerinin işsizlik kaygısı ve nedenleri alanında yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır. Genellikle üniversite eğitiminin son yıllarında bu kaygının daha da arttığı belirtilen başlıca çalışmalar şöyle sıralanabilir;

1994 yılında Endler vd. 272 son sınıf öğrencisine yaptıkları kaygı ve başarı arasındaki ilişkide cinsiyet faktörünün rolü araştırmıştır. Yapılan analiz sonucunda kadın ve erkeklerde durumluk kaygıları arasında her hangi bir farklılık bulunmamıştır. Kaygı ile başa çıkmak için işlerine odaklanmaları halinde başarılı olacakları belirtilmiştir.

Bozkurt (2004) yılındaki çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre iş bulma noktasında daha düşük bir kaygı düzeyine sahip oldukları belirtilirken, ailelerin sosyoekonomik seviyelerinin bu kaygı düzeyine etki etmediği sonucuna varılmıştır.

2004 yılında Kaya ve Erol tarafından 518 ilahiyat öğrencisine yapılan çalışmada sürekli ve durumluk kaygı ve kaygı düzeyine etki eden faktörler incelenmiştir. Cinsiyet, medeni durum, bölüm, sınıf, başarı durumu ve çalışma durumları gibi etmenlerin incelendiği çalışmada, sınıf ve başarı durumu dışındaki tüm etmenlere göre farklılık olduğu belirtilmiştir.

2008 yılında Ersoy vd. tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin mezuniyet sonrası kaygı ve kaygıya neden olan faktörler incelenmiştir. Buna göre öğrencilerin eğitim aldığı bölüm ile kaygı düzeyi arasında yüksek bir ilişki bulunmuştur.

Dursun ve Aytaç'ın 2009 yılında üniversite son sınıf öğrencilerine yaptığı çalışmada öğrencilerin, iş bulma ümidi ve iş önceliği durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri arasında; iş deneyimi ile sürekli kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

2010 yılında Kıcı tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin yaşadığı işsizlik kaygısını ve bu kaygının psikolojik değişkenlerle ilişkisini incelenmiştir. 280 son sınıf öğrenciye yapılan anket sonucunda depresyon düzeyi yükseldikçe kaygı ve işsizlik kaygısı düzeylerinin arttığını göstermiştir. Dıştan kontrol puanı yüksek öğrencilerin daha çok işsizlik kaygısı yaşadığı görülmüştür.

Mahmoud tarafından 2011 yılında yapılan çalışmada son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeyi ile sosyal destek arasındaki ilişki incelenmiş ve sosyal destek alan kişilerin kaygı düzeyinin, sosyal destek almayanlara göre daha düşük olacağı sonucuna varılmıştır. Aynı yılda Loureiro vd. tarafından yapılan bir diğer çalışmada tıp öğrencilerinin iletişim becerileri ile kaygı düzeyi arasındaki ilişki incelenmiş ve iletişim becerilerinin artmasıyla kişilerin kaygı düzeylerinin azaldığı görülmüştür.

Yılmaz vd. tarafından 2014 yılında yapılan çalışmada öğrencilerin kaygı düzeylerinin; cinsiyet, ailelerinin aylık geliri ve yüksekokulda aldıkları eğitimden memnuniyetlerine göre anlamlı farklılıklar gösterdikleri belirlenmiştir.

Rathnayake ve Ekanayaka tarafından 2016 yılında Sri Lanka'da hemşirelik öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada depresyon kaygı ve stres arasında ilişki incelenmiş buna göre; depresyon, kaygı ve stres arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca bu bu değişkenleri etkileyen faktörler belirlenmiştir. Yine aynı yılda Wafaa ve Safaa tarafından yapılan çalışmada ise üniversite öğrencilerinde stres, depresyon ve kaygıyı etkileyen faktörler incelenmiştir ve cinsiyete göre kızların erkelere göre daha kaygılı olduğu, ilerleyen yaşın ve şişmanlığın da stres ve depresyonu etkilediği belirlenmiştir.

Tayfun ve korkmaz (2016) yapılan çalışmada son sınıf öğrencilerinin kaygılarının alt boyutları araştırılarak bu boyutların durumluk kaygı, sürekli kaygı, depresyon ve stres belirtileriyle olan ilişkileri incelenmiştir. 441 öğrencinin incelendiği çalışmada işsizlik kaygı düzeyi ile durumluk kaygı arasında negatif ilişki bulunurken, sürekli kaygı, depresyon ve stres belirlenimleri arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

İş arama kaygısı gibi iş ile ilgili mevcut çalışmalar lisan mezunu öğrenciler üzerine odaklanmakta ve iki yıllık meslek yüksekokulu öğrencilerinin iş bulma kaygılarını ifade eden bir çalışma bulunmamaktadır. Bu amaçla iki yıllık meslek yüksekokulu öğrencilerinin iş bulma kaygılarına belirleyebilecek bir ölçek geliştirmek amacıyla literatüre katkı sağlamayı planlanmaktadır.

2.1. İç Tutarlılık Analizi

Bir kavramı ölçmek için oluşturulan ölçekte yer alan soruların birbiri içindeki homojenliğine iç tutarlılık analizi denir. Bu analiz soruların birbirleriyle ne kadar ilişkili ve aynı kavramı ölçmek için kullanılan sorular arasındaki ilişki düzeyini gösterir(Litwin, 2003; Bhattacharjee, 2012). Özellikle çok sayıda maddeden oluşan Likert tipi ölçeklerin iç tutarlılıklarını hesaplamak amacıyla kullanılan Cronbach alfa katsayısı 0 ile 1 arasında değer alır. Bu değer 1'e yaklaşması içsel tutarlılığın yüksek olduğunu gösterirken, sıfıra yaklaşması ise bu tutarlılık düzeyinin azaldığını göstermektedir(Schumacher, 2001). Yüksek içsel tutarlılık ölçekte yer alan soruların tutarlı ve aynı niteliği ölçtüğünü ve sorular arası korelasyon değerinin yüksek olduğunu ifade etmektedir.

3. Araştırma Yöntemi

Araştırma verilerine açıklayıcı (explanatory) faktör analizi ve Yapısal eşitlik modellemesi(YEM) uygulanarak verileri yapısal ayırt edici geçerlilikleri gösterilmiştir(Bollen 1989).

3.1. Açıklayıcı Faktör Analizi

Araştırmalarda sıklıkla kullanılan faktör analizi, çok sayıdaki değişkeni aralarında yüksek ilişki bulunan az sayıdaki değişkene dönüştüren istatistiki analiz tekniğidir(Mulaik, 2009; Field, 2009). Faktör olarak adlandırılan bu değişkenler doğrudan gözlemlenemeyen ve birden fazla maddeden oluşan gizli değişkenlerdir. Elde edilen yeni değişkenlerle korelasyon, regresyon ve kümeleme analizi gibi analizler uygulanabilir(Reenu vd., 2018).

Etkin bir faktör analizinin toplam veri setini en iyi temsil edebilen ancak mümkün olduğunca az sayıda faktörden oluşan bir çözüm olması arzu edilir.(Altunışık vd., 2012). Elde edilen faktörler arasındaki korelasyonun minimum olması istenirken, faktör içi korelasyon değeri ise maksimum olmalıdır. Faktör analizi sonucunda temel amaç, boyutların dolayısıyla boyutlarda yer alan maddelerin belirlenmesine yardımcı olacak faktör yükleri matrisin ulaşmaktır(Alpar 2012:497).

3.2. Yapısal Eşitlik Modellemesi

Yapısal eşitlik modellemesi (Structural Equation Modeling); belirli bir teoriye dayalı eğitim, ekonomi, sosyal bilimler, davranış bilimleri, pazarlama ve sağlık vb. bilim dalları tarafından kullanılan, gözlenebilen ve gizli değişkenler arasındaki nedensellik ve ilişkiyi bir model olarak tanımlayan çok değişkenli yöntemdir (Karagöz 2016: 949).

Yapısal eşitlik modellemesi değişkenler arasındaki ilişkiyi keşfetmek ve test etmek amacıyla yaygın bir şekilde kullanılan ve regresyon analizi, faktör analizi, çoklu korelasyon ve yol analizi gibi teknikleri kapsayan çok değişkenli bir analiz tekniğidir(Hair vd. 2006). Yapısal Eşitlik Modellemesi'ni güçlü kılan birçok özellik vardır. Yapısal Eşitlik Modellemesi verilerle kuramsal modelin uygunluğunu bir bütün olarak test etmesi nedeni ile farklılaşan bir yöntemdir. Ölçüm hataları dikkate alarak kuramsal modeldeki regresyon katsayılarının ölçümünü yapar. Faktör yapılarının testine olanak sağlar ve faktör modellerinde de kuramsal modeller ile deneysel verilerin uyumunu belirler ve karşılaştırır(Yardımcı 2016:10).

Yapısal eşitlik modellemesi hem gözlenen hem de gözlemeyen ölçümleri yapabilmesi, dolaylı ve doğrudan ilişkileri göz önünde bulundurması, doğrulayıcı bir yöntem olması, bütün hataları aynı anda göstermesiyle gibi özellikleriyle diğer çok değişkenli istatistiki yöntemlerden üstünlük göstermekte ve bilimsel çalışmalarda sıkça kullanılmaktadır(Khine, 2013; Raykov, Marcoulides, 2008; Meydan ve Şeşen 2015).

Araştırmanın evreni 2016-2017 eğitim öğretim yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi iki yıllık meslek yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Kolayda örneklemenin kullanıldığı çalışmada, veriler yüz yüze anket yöntemi ile 293 öğrenciden elde edilmiştir.

Veriler analiz edilirken SPSS 23.0 istatistiki paket programı ve SPSS ile uyumlu olan AMOS 23 paket programı kullanılmıştır.

4. Bulgular

4.1. Açıklayıcı Faktör Analizi Bulguları

33 sorudan oluşan taslak ölçeğin yapı geçerliğini ortaya koyabilmek için açıklayıcı faktör analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. KMO ve Bartlett's Test Değerleri

Örneklem Yeterlilik Değeri		,784
Bartlett's Testi	Ki-Kare Değeri	1015,939
	Serbestlik Der.	120
	P.	,000

KMO katsayısının 0,784 bulunması araştırmada kullanılan örnek büyüklüğünün yeterli olduğunu göstermektedir. Bartlett Testi (Bartlett Test of Sphericity) sonucunda significance (olasılık) $p(\text{sign.})=0,000<0,00$ olduğundan, veriler çoklu normal dağılım varsayımını sağlamakta (Akgül ve Çevik 2003:428, Hair vd. 1998:374) ve faktör analizinin yapılabilirliğini teyit etmektedir.

Elde edilen faktör analizi uygunluk değerlerinden sonra faktör yapısının elde edilmesi amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapılmış ve bulunan faktör ve ilgili faktör maddeleri aşağıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre 33 soruluk anket açıklayıcı faktör analizi sonucunda 17 madde atılarak 16 madde ve 4 boyuttan oluşan yeni bir ölçek elde edilmiştir.

Tablo 2. Döndürülme Sonrası Faktör Matrisi

Maddeler	Faktörler			
	1. Faktör	2. Faktör	3. Faktör	4. Faktör
Madde 32	,751			
Madde 30	,728			
Madde 31	,702			
Madde 29	,569			
Madde 33	,551			
Madde 3		,772		
Madde 2		,672		
Madde 4		,630		
Madde 6		,614		
Madde 9		,591		
Madde 11			,791	
Madde 16			,676	
Madde 13			,514	
Madde 7				,750
Madde 12				,687
Madde 10				,624

Tablo 3'te ölçeğe ait açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına bakıldığında, özdeğeri 1'den büyük olan 4 faktörün olduğu görülmektedir. Sırasıyla birinci faktör 16,813, ikinci faktör 15,753, üçüncü 10,391 ve dördüncü faktör ise 9,769 varyans değerine sahiptir. Açıklanan toplam varyans ise %52,726'dır. Açıklanan toplam varyans %50'yi geçtiği için yeterlidir.

Tablo 3. Ölçeğin Toplam Açıklanan Varyansı

Alt Boyut	Maddeler	Faktör Yük Değeri	Özdeğer	Varyans (%)	Kümülatif Varyans (%)
1	Madde 32	,751	4,041	25,256	25,256
	Madde 30	,728			
	Madde 31	,702			
	Madde 29	,569			
	Madde 33	,551			
2	Madde 3	,772	1,688	10,551	35,807
	Madde 2	,672			
	Madde 4	,630			
	Madde 6	,614			
	Madde 9	,591			
3	Madde 11	,791	1,408	8,803	44,610
	Madde 16	,676			
	Madde 13	,514			
4	Madde 7	,750	1,299	8,116	52,726
	Madde 12	,687			
	Madde 10	,624			

4.1.1. Faktörlerin Adlandırılması

Açıklayıcı faktör analizinin yapılmasının temel nedeni, çok sayıdaki değişkeni daha az sayıdaki faktörlere düşürmek olduğu için ortaya çıkan bu faktörlerin adlandırılması gerekmektedir. Bu adlandırma işlemi faktörde yer alan değişkenlerin ortak özelliğine göre yapılmaktadır (Nakip 2006: 435).

Aşağıda açıklayıcı faktör analizinden elde edilen 4 faktöre ait maddeler ve bu maddelere uygun adlandırılmalar verilmiştir.

Tablo 4. Açıklayıcı Faktörler

Madde No	Faktörler
	Birinci Faktör: Çaresizlik
32	Düşük ücretle iş bulacağım kaygısı taşıyorum.
30	Bölümümün mezunlarının istedikleri işte çalışmadıklarını görmek kaygımı arttırmaktadır.
31	İşe alımlarda önceliğin fakülte mezunlarına verilmesinden kaygı duymaktayım.
29	Öğretim üyeleri iş bulmamız konusunda gereken yönlendirmeyi yapmamaktadırlar.
33	Toplum genelinde yükseköğretim mezunlarına gerekli değerin verilmediğini düşünüyorum.
	İkinci Faktör: İstihdam Azlığı
3	"Bu kadar mezun arasında iş bulamam" psikolojisi ile yaşıyorum.
2	Devletin işsizlikle mücadelede yetersiz kaldığını düşünmekteyim.
9	Ülkemizdeki işsizlik oranlarının yüksek olması iş bulma kaygımı arttırmaktadır.
6	Kamu kurumlarına yapılan atamaların mezun öğrenci sayısının çok altında olması iş bulamama kaygımı arttırmaktadır.
4	Özel sektördeki çalışma şartlarının iyi olmaması iş alanını daraltmaktadır.

Tablo 4 devam

	Üçüncü Faktör: Deneyimsizlik
11	Kendimi ifade edebileceğim bir iş bulamayacağımı düşünüyorum.
16	Kişisel gayretimi ortaya koysam da iyi bir iş bulamayacağımı düşünüyorum.
13	Özel sektörde çalışabilmek için iş tecrübesinin aranması, istediğim işi bulmamda beni endişelendirmektedir.
	Dördüncü Faktör: Kişisel Yeterlilik
7	Emeklerimin karşılığını alacağımı düşünüyorum.
12	Çok fazla mezun arasında ancak farklılığımı ortaya koyarak iyi bir iş bulabilirim.
10	Mezun olduktan sonra rahatlıkla istediğim işi bulacağımı düşündüğümden dolayı iş bulma kaygısı yaşamıyorum.

Birinci faktörü oluşturan sorulara bakıldığında öğrencilerin iş bulma konusunda yaşadıkları çaresizlik nedenleri olduğundan bu faktör "Çaresizlik" olarak adlandırılmıştır. İkinci faktörde yer alan sorular iş kaygısının önemli kaynaklarında olan iş alanı ve darlığı olduğundan bu sorular "İstihdam Azlığı" adı altında faktörleştirilmiştir. Üçüncü faktör sorularına bakıldığında kişilerin kendilerine iş bulma noktasında tecrübesiz ve yetersizlikle ilgili olduğundan bu faktör "deneyimsizlik" olarak tanımlanmıştır. Son faktör soruları kişilerin iş bulmadaki özgüven ve inançlarını yansıttığından bu faktör "kişisel Yeterlilik" olarak belirlenmiştir.

4.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

Doğrulayıcı faktör analizi(DFA) ile Açıklayıcı faktör analizinden elde edilen faktörlerin uyum iyiliği ve yapı geçerliliği incelenmiştir.

4.2.1. Model Uyumu

Açıklayıcı faktör analizi birçok soru setinden anlamlı ve az sayıda faktörler elde ederken, doğrulayıcı faktör analizi ise elde edilen bu yapının model ve veri uyumunu incelemektedir(Jackson vd., 2009). Uyum istatistiklerinden hangilerinin kullanılması gerektiğine bir tam bir uzlaşma olmamasına rağmen(İlhan ve Çetin 2014:30), bu çalışmada istatistiksel modelin uyum iyiliğini ölçmek amacıyla χ^2 / df (Ki-Kare/Serbestlik Derecesi), GFI(Goodness of Fit Index), AGFI(Adjustment Goodness of Fit Index) ve RMSEA(Root Mean Square Error of Approximation) değerleri kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi ile elde edilen modelin uyum değerleri Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri

Uyum İndeksleri	Değerler
χ^2 / sd	2,355
GFI	0,912
AGFI	0,878
RMSEA	0,068

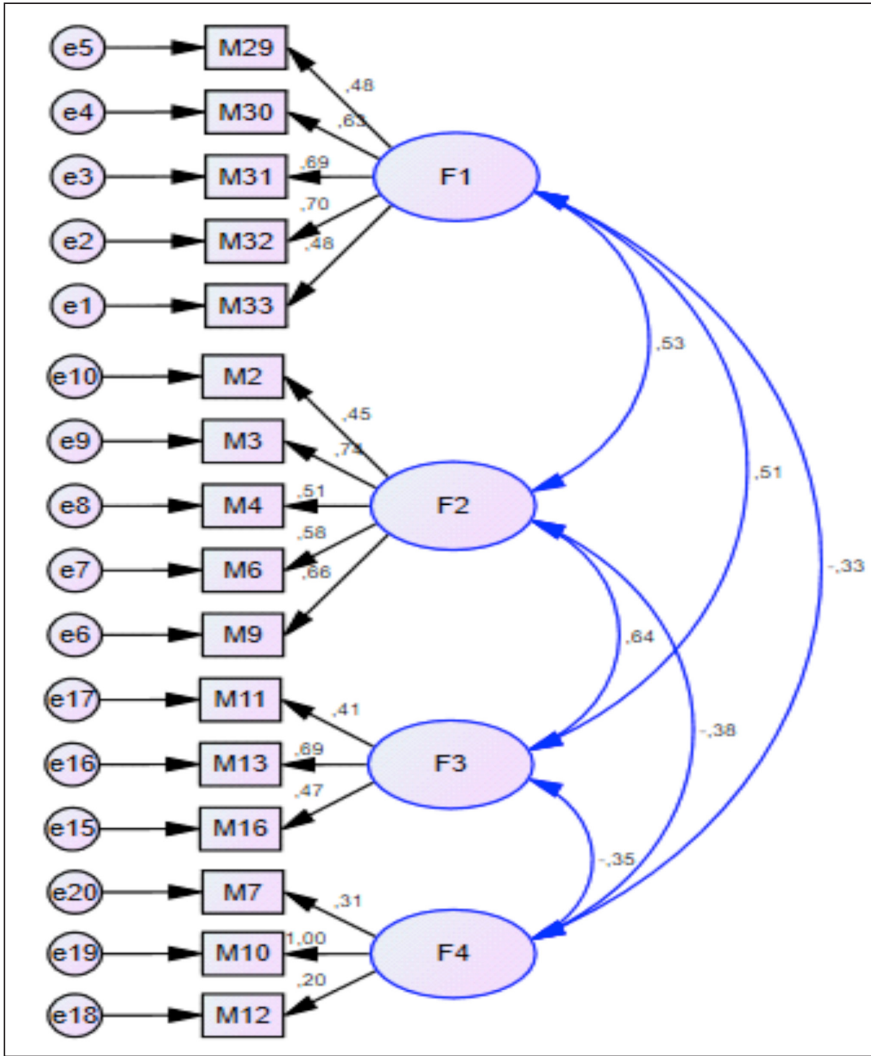
Tablo 5'te görüldüğü üzere $\chi^2/sd = 2,355 < 5$, $0,85 < GFI = 0,912$, $0,85 < AGFI = 0,878$, $RMSEA = 0,068 < 0,08$ uyum değerlerine göre model, verilere mükemmel uyum göstermektedir. Sonuç olarak, açıklayıcı faktör analizi ile elde edilen 4 faktörlü yapının geçerliğı, doğrulayıcı faktör analizi ile de teyit edilmiştir. Bu durumda elde edilen ölçeğin meslek yüksekokulu öğrencilerinin iş bulma kaygılarında kullanılabilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Standartlaştırılmış regresyon katsayıları da Doğrulayıcı faktör analizinde bakılması gereken önemli değerlerden biridir. Gizli değişkenlerin tahmin gücünü elde etmek amacıyla kullanılan bu değerlerin her iki ilişki için p değerleri 0,05'ten küçük çıkmıştır. Dolayısıyla faktörlerde yer alan maddeler doğru yerlere yüklenilmiştir.

Tablo 6. Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları

			Regresyon Katsayıları
M33	<---	F1	,479
M32	<---	F1	,701
M31	<---	F1	,687
M30	<---	F1	,633
M29	<---	F1	,479
M9	<---	F2	,661
M6	<---	F2	,582
M4	<---	F2	,510
M3	<---	F2	,742
M2	<---	F2	,455
M16	<---	F3	,467
M13	<---	F3	,685
M11	<---	F3	,414
M12	<---	F4	,699
M10	<---	F4	,587
M7	<---	F4	,307

Doğrulayıcı faktör analizi ile çıkarılan modelin AMOS diyagramı Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. AMOS Model Diyagramı

4.2.2. İç Tutarlılık Analizi

İç tutarlılığın ölçümünde kullanılan α katsayısının 0 ile 1 arasında değer alabileceği belirtilmiştir. Ölçeğin güvenilirlik değerini ortaya koyan bu katsayısının 0.40'tan aşağı olması ölçeğin güvenilir olmadığını, 0.40 ve 0.60 arasında güvenilirliğin düşük olduğunu, 0.60 ile 0.80 değerleri arasında ölçeğin oldukça güvenilir olduğu ve 0.80 ile 1.00 arasında ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu anlamına gelmektedir. Yüksekökol öğrencilerinin iş bulma kaygılarını ölçmeye yönelik geliştirilen ölçeğin faktör ve bütünsel Cronbach Alpha katsayıları Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Ölçeğin İç Tutarlılık Katsayıları

Faktör	Madde Numaraları	Cronbach Alpha İç Tutarlılık Katsayısı (α)
Birinci Faktör: Çaresizlik	29,30,31,32,33	,728
İkinci Faktör: İstihdam Azlığı	2,3,4,6,9	,724
Üçüncü Faktör: Deneyimsizlik	11,13,16	,562
Dördüncü Faktör: Kişisel Yeterlilik	7,10,12	,596
Toplam	16	,703

Meslek yüksekokulu öğrencilerinin iş bulma kaygılarına yönelik geliştirilen ölçeğe ait faktörlerin iç tutarlılık değerlerine bakıldığında Çaresizlik faktörünün Cronbach Alpha katsayı değeri 0,728 olduğu, İstihdam Azlığı faktörünün 0,724 olarak, deneyimsizlik faktörünün 0,562 ve kişisel Yeterlilik faktörünün ise 0,596 olarak bulunduğu görülmektedir. İlk iki faktörün içsel tutarlılık değeri oldukça güvenilir olarak çıkarken son iki faktörün değerlerinin ise düşük güvenilirlikte olduğu söylenebilir. Ölçeğin bütünü dikkate alındığında ölçeğin, güvenilir olduğu sonucunu ulaşılmaktadır.

5. Sonuç

Bu çalışmada iki yıllık meslek yüksekokulu öğrencilerinin mezuniyet sonrası iş bulma kaygılarını belirlemede kullanılabilecek bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçek geliştirmeye yönelik oluşturulan 33 maddelik ankete uygulanan açıklayıcı faktör analizi sonucunda 16 maddeden oluşan 4 faktörlü bir ölçek elde edilmiştir. Çaresizlik, İstihdam Azlığı, Deneyimsizlik ve Kişisel Yeterlilik olarak tanımlanan faktörlere doğrulayıcı faktör analizi yapılarak model uyumu incelenmiştir. Model fit değerlerinin uygunluğu ile geliştirilen ölçeğin geçerliliği teyit edilmiş ve öğrencilerin iş kaygısı alanında kullanılabileceği ispat edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılığı ve güvenilirliğini ölçmek amacıyla yapılan hesaplanan Cronbach Alpha katsayılarına göre ölçek faktörleri toplamda 0,703 değeriyle oldukça güvenilir olduğu görülmüştür.

Kaynakça

- Akgül, Aziz ve Çevik, Osman (2003). İstatistiksel Analiz Teknikleri. Ankara: Emek Ofset
- Alisınanoğlu, Fatma ve Ulutaş, İlkay (2000), "Çocuklarda Kaygı ve Bunu Etkileyen Etmenler", Milli Eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: Süreli Yayınlar Dizisi
- Alpar, Reha (2012). *Uygulamalı İstatistik ve Geçerlilik-Güvenirlik*. 2. Baskı. Ankara: Detay Yayıncılık
- Armstrong, Kerry A. ve Nigar G. Khawaja (2002). "Gender Differences in Anxiety: An Investigation of The Symptoms, Cognitions, And Sensitivity Towards Anxiety in a Nonclinical Population". *Behavioural And Cognitive Psychotherapy*, 30(2): 227-231.
- Aytaç, Serpil ve Dursun, Salih, (2009). "Üniversite öğrencileri arasında işsizlik kaygısı" *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt XXVIII, Sayı 1: 71-84*
- Balkaya, Ensar (2017). Üniversite son sınıf öğrencilerinde işsizlik kaygısı ve Girişimcilik Niyeti İlişkisi: TRA 1 Bölgesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bozkurt, Nergüz. (2004). "Bir Grup Üniversite Öğrencisinin Depresyon ve Kaygı Düzeyleri ile Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişkiler". *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim ve Bilim dergisi, Cilt 29, Sayı 133: 52-59*
- Cüceloğlu, Doğan. (2016). İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları. Remzi Kitabevi, 28.Baskı, İstanbul.

- Dowbiggin, Ian (2009). "High Anxieties: The Social Construction of Anxiety Disorders". *The Canadian Journal of Psychiatry*, Vol.54, No.7: 429-436.
- Endler, Norman S, Kantor, Ludmila, Parker, James D. (1994). "State-Trait Coping, State-Trait Anxiety and Academic Performance". *Personality and Individual Differences*, 16(5): 663-670.
- Epstein, Seymour (1986). "Anxiety, Arousal, And The Self-concept", Editörler: SPIELBERGER, C. D. ve I. A. Sarason, *Stress And Anxiety*, Volume 10, Hemisphere Publishing Corporation: 229-250.
- Ersoy-Kart, Muge, Erdost, Hayat Ebru (2008). "Unemployment Worries among Turkish University Students". *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 36(2): 275-288.
- Eysenck, Hans Jürgen (1986). "A Genetic Model of Anxiety", Editörler: SPIELBERGER, C. D. ve I. A. Sarason, *Stress And Anxiety*, Volume 10, Hemisphere Publishing Corporation, s.159-198.
- Field, Andy(2009). *Discovering statistics using SPSS*. Sage, London. 3rd edition
- Greenglass, Esther, Ronald Burke ve Kathleen Anne Moore (2003). "Reactions to Increased Workload: Effects on Professional Efficacy of Nurses", *Applied Psychology: An International Review*, 52(4), s.580-597.
- Gündoğan, Naci (1999). "Genç İşsizliği ve Avrupa Birliğine Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları". *Ankara Üniversitesi SBE Dergisi*, 54(1): 63-79.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tahtam, R. L., & Black, W. C. (1998). *Multivariate Data Analysis*. New Jersey: Prentice Hall International Inc.
- İlhan, Mustafa ve Çetin, Bayram (2014). "LISREL ve AMOS Programları Kullanılarak Gerçekleştirilen Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) Analizlerine İlişkin Sonuçların Karşılaştırılması". *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*. 5(2): 26-42.
- Jackson, Dennis ,Gillaspay Jr., J. Arthur, Purc-Stephenson, Rebecca(2009), "Reporting practices in confirmatory factor analysis: An overview and some recommendations" *Psychological Methods*, Vol 14(1), 6-23
- Karagöz, Yalçın (2016). *SPSS 23 ve AMOS 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kıcır, Başak (2010). Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinde İşsizlik Kaygısı: Psikolojik Etmenler Açısından Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köknel, Özcan (1989). *Genel ve Klinik Psikiyatri*. İstanbul. Nobel Tıp Kitapevi. 1. Basım.
- Köknel, Özcan (2005). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. İstanbul. Altın Kitaplar Yayınevi. 17.Baskı.
- Köknel, Özcan (1998). *Zorlanan İnsan-Kaygı Çağında Stres*. İstanbul. Altın Kitaplar Yayınevi. 4.Basım.
- Lau, Jennifer Y.F., Thalia C. Eley ve Jim Stevenson (2006). "Examining The State- Trait Anxiety Relationship: A Behavioural Genetic Approach". *Journal of Abnormal Child Psychology*, Vol.34, No.1: 18-26.
- Legrand, Lisa, Matt McGue ve William G. Iacono (1999). "A Twin Study of State And Trait Anxiety in Childhood And Adolescence". *The Journal of Child Psychology And Psychiatry And Allied Disciplines*, Vol.40, No.6: 953-958.
- Litwin, M. S. (2003). *How to assess and interpret survey psychometrics*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2nd edition.
- Bhattacharjee Anol (2012). *Social science research: Principles, methods and practices*.Textbooks collection. 3.
- Mahmoud, Jihan Saber Raja (2011). *The Relationship of Anxiety, Coping, Thinking Style, Life Satisfaction, Social Support, And Selected Demographics among Young Adult College Students*. (Doktoral Thesis). Kentucky: The University of Kentuck
- McMillan, J. H. ve Schumacher, S. (2001). *Research in education: A conceptual introduction*. New York: Longman.
- Meydan, Cem Harun ve Şeşen Harun (2015). *Yapısal Eşitlik Modellemesi AMOS Uygulamaları*.(İkinci Baskı) Ankara: Detay Yayıncılık.

- Morgan, Clifford T. (2005), *Psikolojiye Giriş. Çevirenler: H.Arıcı, O.Aydın, R.Bayraktar, O.İmamoğlu, S.Karakaş, I.Savaşır, S.Topçu, P.Uçman, S.Hovardaoğlu, D.şahin, B.Tegin, R.Eski, A.Gülerce, G.Acar, R.Coştur, İ.Dinç, G.Uraz*, Ankara. Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları Yayın No:05-06-Y-0057-10. 16.Baskı
- Mulaik, Stanley(2009). *The Foundations of Factor Analysis*. Chapman & Hall/ CRC, Boca Raton, FL. 2nd edition.
- Muschalla, Beate, Michael Linden ve Dieter Olbrich (2010), "The Relationship Between Job-Anxiety And Trait-Anxiety-A Differential Diagnostic Investigation With The Job-Anxiety-Scale And The State-Trait-Anxiety-Inventory". *Journal of Anxiety Disorders*, 24: 366-371.
- Myint Swe KHINE(2013), *Application of Structural Equation Modeling in Educational Research and Practice*. Ed. Myint Swe Khine, Lim Cher Ping, Donald Cunningham, 7. bs., Netherlands, Sense Publishers
- Nakip, Mahir (2006). *Pazarlama Araştırmaları Teknikler ve (SPSS) Destekli Uygulamalar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Rathnayake, Sarath ve Ekanayaka, Jeewanthika (2016). "Depression, Anxiety and Stress among Undergraduate Nursing Students in a Public University in Sri Lanka". *International Journal*. 9(3).
- Reenu, Maskey, Jiangang Fei, Hong-Oanh Nguyen(2018). Use of Exploratory Factor Analysis in Maritime Research, *the asian journal of shipping and logistics* 34(2). 091-111
- Sandy, Sandra V., Susan K. Boardman ve Morton Deutsch (2006), *Personality And Conflict*. Editörler: DEUTSCH, M., P. T. Coleman ve E. C. Marcus, *The Handbook of Conflict Resolution-Theory And Practice*, 2nd Edition, Jossey-Bass.
- Schumacker, Randall E. (2006). "Conducting Specification Searches With Amos. Structural Equation Modeling". *A Multidisciplinary Journal*. 13 (1): 118-129.
- Tavşanlı, Ezel (2002). *Tutuluların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. (4. Baskı). Ankara: Nobel Basım Yayın.
- Tayfun, Ayşe Nur Tekin, ve Korkmaz, Adem. (2016). "Üniversite Öğrencilerinde İşsizlik Kaygısı: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(17): 534-558.
- Tenko RAYKOV, George A. MARCOULIDES(2008), *An Introduction to Applied Multivariate Analysis*. New York London, Routledge Taylor & Francis Group
- Tezbaşaran, Abdullah Ata (1996). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. Ankara: Psikologlar Derneği Yayınları.
- Tunç, Damla (2013), *Çalışanların Kaygı Düzeylerinin Performans Algılarına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yardımcı, Atilla (2016), *Yapısal eşitlik modellemesi ve pazar araştırmalarında kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, İbrahim Alpay, Dursun. Sibel, Güzeler, Elçin. Pektaş, Kemal(2014). "Üniversite Öğrencilerinin Kaygı Düzeyinin Belirlenmesi: Bir Örnek Çalışma". *Ejovoc: Electronic Journal of Vocational Colleges*, 4(4): 16-26.
- Zavos, Helena M. S., Frühling V. Rijdsijk, Alice M. Gregory ve Thalia C. Eley (2010). "Genetic Influences on The Cognitive Biases Associated With Anxiety And Depression Symptoms in Adolescents". *Journal of Affective Disorders*, 124: 45-53.

